

DEL VULGARISME AL TECNICISME

SEGONA SERIE

Complint els propòsits manifestats en l'article d'igual títol aparegut en el primer número de CIENCIA, i animat per les aprovacions que meresqué aquell inici, decideixo seguir la tasca, publicant una altra sèrie d'escaiements vulgarismes que ja han entrat, i d'altres que bé mereixen entrar-hi, en l'ús tècnic. Procuraré, però, d'ací en endavant ésser més concís en exposar el significat de cada un.

AJUPIR-SE

Perdre ràpidament revolucions el motor, de qualsevol classe, al qual s'exigeix un esforç superior a la seva potència. Encara que recordi molt directament son origen zoomòrfic és una expressió ben justa i acceptable.

CAPICUAT

Més vulgarment, *capiculat*.

Exemple senzill: les barres imantades, en guardar-les perquè conservin la imantació, es disposen capicuades en llurs capsos.

COS DEL FONTS

Més que de vanar els avantatges tècnics d'un vulgarisme, tracto ací d'introduir un neologisme que correspondria amb molta exactitud al *Bodenkorper* dels alemanys, paraula que tot sovint es troba traduïda amb perífrasis en les obres franceses i espanyoles, i això, quan no s'elludeix, més simplement, la traducció o l'expressió.

Pels lectors no versats en teories químiques, diré que s'entén per *cos del fons*, la substància generalment sòlida, que es manté en equilibri

físico-químic amb la solució més o menys dissociada que el cobreix.

EN CAP FALS

És l'*en porte-à-faux* francès. Exemples: *Volant muntat en cap fals*; *viga carregada en cap fals*. És llàstima que aquesta expressió concisa i prou exacta es substitueixi sovint per perífrasis diluïdes.

ENFERREGAR-SE

(Barcelona); *enferritzar-se* (Girona).

Fixar-se, i boi soldar-se, arbre i coixinet per defecte de lubricació.

ETJEGAR

Posar en marxa una maquinària; especialment posar en marxa un motor. Correspon al *démarrer* francès, però és més expressiu el nostre verb.

GALZE, ENGALZAR

Parlant de les sepultures olerdulanes, l'any 1855, deia M. Milà i Fontanals: "se observan muchos sepulcros tallados en la roca y que describen perfectamente las figuras ya de personas crecidas, ya de niños, de los cadáveres que contuvieron, presentando, al propio tiempo, el encaje destinado a recibir la losa o tapadera".

En descripcions catalanes de les mateixes sepultures publicades modernament, trobo: "Al

voltant hi ha un rebaix a la mateixa roca per encaixar-hi la llosa"; "Estan vorejades d'un rebaix per ajustar la llosa amb què després es cobria".

La descripció castellana d'En Milà, és, potser, impecable. Però les dues descripcions catalanes no són susceptibles d'esmena? Aquest *rebaix* per aplicar-hi la llosa no és un *galze*? La llosa hi encaixa, o millor s'hi *engalza* com tantes peces de màquines entre elles.

GEL I GLAÇ

Tenim dues paraules corresponents al *hielo* espanyol. L'ús, però, no és indiferent: la primera enclou, més aviat, la idea de solidificació i espessiment pel fred; la segona remarca la cristallització i transparència. Compareu: *quedar gelat* i *quedar glaçat*.

NAS, NASSOS

Així designen els nostres mecànics els bonys o excrescències que presenten certs arbres destinats a ordenar el funcionament de vàlvules, pilons, etc. Els francesos i els anglesos els anomenen *comes*; els espanyols, *excéntricos*. L'expressió catalana, tan suggestiva, ha estat, potser, importada d'Alemanya.

SOLS I GELS

Aquests dos termes, modernament introduïts per la col·loidequímica, no se'ns fan gens estranys als catalans. La definició de *gel* apuntada en un altre paràgraf correspon molt aproximadament a la significació que se li dona en la química dels col·loides. I respecte als *sols*, deu fer segles que a Catalunya es parla de *posar les olives en sols*, donant a aquesta paraula un sentit idèntic a l'acceptat científicament.

JOSEP ESTALELLA